

16 avqust xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin doğum günüdür

Əqli düşüncəsini fəlsəfi görüşlərində əks etdirən şair Ey Vətən oğlu, düşün, bil ki, səndir bu Vətən, Sabahın, həm bu günün, həm dünəndir bu Vətən. Sənin öz dövlətin, öz millətin, öz cəddin var Vətən uğrunda ölənlər ölümündən doğular.

Bu müdrik misralar insana Vətənin böyüklüyünü, onun müqəddəsliyini bir daha aşılıyır. Vətən bu müqəddəs məkanda doğulan, onun üstündə gəzən varlıqların diyarıdır. "Biz Vətən məcnunu, el aşıqı, sülh əsgəriyik. Biz Vətən naminə ölsək, dirilərdən diriyyik". Əlbəttə ki, Vətən uğrunda ölənlər ən müqəddəs insanlardır və tarix boyu belə insanların ismi nə yaddaşlardan, nə də yazılı salnamələrdən silinmir. Əlbəttə ki, belə ruhda yazıb-yaradan, Vətən müqəddəsliyini, sevgisini belə möhtəşəm sözlərlə, rənglərlə ifadə etmək yaradıcı insanın içindən boy verən ali sevginin təzahürüdür. Bu sevgi müdrik qələmdən yazıya köçə bilən, dünya görmüş bir insanın düşüncələrinin əksidir. Bu hikmət Bəxtiyar Vahabzadə dünyasından qopan bir təşnədir. Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına mühüm töhfələr verən xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə Azərbaycan şeirinin son yarıməsrlük təkamül prosesində səsi, qələmi olan şairdir.

Vaxtın dəyirmanında daş əridi, qum oldu, Tarixə atdıqımız qayıtdı, lüzum oldu. Dünənün həqiqəti bu gün tərs yozum oldu, Niyə də yozulmasın, axı, dünya fırlanır.

Böyük bir fəlsəfə var, bu misralarda. Zamanın gərdişi, çərxi-fələyin gərdişi. "Çərxi-fələk istəyir lap dolana tərsinə, əqidəmi heç nəyə dəyişməyəm mən yenə". Əqidə şairi idi, ruh şairi idi Bəxtiyar Vahabzadə. Zaman onu həyatın hər üzünü ilə üz-üzə qoydu. İctimai-siyasi proseslərdə öz düşüncəsini ortaya qoydu. Böyük şair xalqın çətin günündə onunla ağladı, onun sevincinə şərik oldu. Keçdiyi ömür yolu böyük bir salnamədir. Yaradıcılıq salnaməsi. Hər sətirdən Azərbaycan səsi eşidilir. Hər misrası solmayan, üstünə kölgə düşməyən qiymətli bir xəzindir. Paylandığıca insanların iç dünyasından bir işıq boylanacaqdır. Tərcümeyi-hal ədəbiyyatımızın silinməz səhifəsidir ki, vərəqləyərkən oxuyuruq: Bəxtiyar Vahabzadə 1925-ci il avqustun 16-da Şəki şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında ailə ilə birlikdə Bakıya köçən Bəxtiyar Vahabzadə burada orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır. O, universitetin aspiranturasında saxlanılmış, "Səməd Vurğunun lirikası" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir. Sənətkar keçdiyi ömür yolunun hər mərhələsində böyük amalların, məsələlərin gerçəkləşməsində ömrünü şam kimi əritdi. "Şam əgər yanmırsa, yaşamır demək"- deyən şair, bir ömrün keşməkeşli, əzablı yollarında yaşayarkən yanmağın kökünü həyat eşqində, vətənə bağlılıqda dərk edirdi.

Bəxtiyar Vahabzadə elə bir şairdir ki, onun nəfəsindən duyulanlar vətənə sevgidən qaynaqlanır. Zamanın diqtəsini qəlbində çözdü. Fikir dünyasında saf-gürük etdiklərini geniş bir aləmə bəxş edirdi. Azad düşüncədən yoğrulmuş fikirləri oxucuların ruhi dünyasına o qədər yaxındır ki, sanki cəmiyyətin verdiyi bir mesajı o, obrazlaşdıraraq misralara köçürüb. Fikir yükü dərin olan şair yazır:

**Qocaldır insanı, qocaldır zaman;
Ürəyin ataşi, közü qocalmır.
Dağları, daşları qocaldan zaman,
Bilmirəm, bəs niyə özü qocalmır?**

Yaxud, şair digər bir şeiri olan "Ömür" şeirində
**Deyirlər, çox azdır yüz il, əlli il,
İnsana bir ömür kifayət deyil.
Hələ isitməmiş öz yerimizi**

Ölüm cəllad olub haqlayıb bizi

- yazaraq, hikmət xəzinəsindən oxucu dünyasına bir yol salır, onun arzu və istəklərini poetikləşdirir.

Xalqın milli-mənəvi dəyərlərinin çərçivəsində vətəninə xidmət göstərən şair yaradıcılıq yolunda ana dilinin saflığı, vətənin bütövlüyü uğrunda mübarizə aparmışdır. İctimai fəaliyyəti, onun ədəbi fəaliyyətinə heç də təsir göstərməmiş, hər iki cəhətdən, məhz Bəxtiyar Vahabzadə olduğunu sübut edə bilmiş, dövrün hadisələri və tələbləri çərçivəsində yaradıcılığında özünə qarşı münasibət oyada bilməmişdir. Onun ikiye bölünmüş vətən torpağının harayından, Qarabağ faciəsindən bəhs edən şeirləri zəngin və tədqirəliyədir. Azərbaycan Ali Sovetinin və Milli Məclisinin deputatı seçilmiş Bəxtiyar Vahabzadə xalqımızın həyatının ən çətin və mürəkkəb anlarında baş verən tələblərə münasibətdə əsl vətənpərvər ziyalı mövqeyini nümayiş etdirmişdir. 20 Yanvar faciəsi törədilən zaman Bəxtiyar Vahabzadə faciənin törənməsini aydınlaşdırmaq, onun siyasi qiymətini vermək üçün əqidə dostlarını bir araya toplayıb çıxış edərək, postsovet məkanında, yaşadığımız dövr ərzində, sovet imperiyasına xidmət etmiş insanlara qarşı yürüdülməyən amansız siyasətin məğziyə açmağa, onun hökmünün dərinliklərini xalqa təqdim etməyə cəhd etmişdir. Bəxtiyar Vahabzadə dövrünün şairi olsa da, zamanı qabaqlayan şəxsiyyətlər sırasındadır. Əqli düşüncəsini fəlsəfi görüşlərində əks etdirən şair 20 Yanvar faciəsinin, Qarabağ şəhidlərinin ağır və mübarizəli həyat yolunu, qaçqın-köçkün həyatı yaşayan insanların nisgilliyi və kədərini poeziyasında əks etdirmişdir.

Azadlıq verilmir, alınır, dayan!

Əslimi, nəslimi tanıyıram mən,

Qarışiq deyiləm, özümdən hürkəm.

Sən kimsən, sən nəsən, özün bilərsən,

Mən ilk qaynağımdan türk oğlu türkəm!

Bəxtiyar Vahabzadə

Onun elçisidir, ölüm, qan-qada.

Ölüme, cəfaya hazır olmayan

Millət hazır deyil azadlığa da.

Bu misralarda bir inqilabi güc yaşanılır. Bəxtiyar səsi eşidilir. Azadlıq şairinin səsi gəlir.

HAQQA DÜŞMƏN OLANI HAQQA TAPINDIRDI MUĞAM

Bildiyimiz kimi, Bəxtiyar Vahabzadə tədqiqatçı-alim kimi Azərbaycan elmi qarşısında xidmətlər göstərmişdir. Şifahi ədəbi irsimizin, klassik və müasir Azərbaycan ədəbiyyatının öyrənilməsi sahəsində axtarıqlarının bəhrəsi olan əsərlərini elmi ictimaiyyət həmişə dərin maraqla qarşılamışdır. Azərbaycan dilinin saflığı, təmizliyi və zənginləşməsi uğrunda mübarizə Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığının mühüm istiqamətlərindən birini təşkil edir. Xalqın gücü ilə yazıb-yaratmış Bəxtiyar Vahabzadə Azərbaycan dilinə qarşı soyuq münasibət gördüyü zaman qələmini bu istiqamətdə kökləyib, "Mənim ana dilim" şeirini yazaraq, bu şeirin arxasında bir şəxsiyyət kimi çıxış edib, ana dilinin qorunması, onun saflığının saxlanılması üçün bütün insanları - azərbaycanlıları anasına hörmət etdiyi tək, ana dilinə də belə məhəbbət

və ehtiramla yanaşmağa səsləyirdi. Bəxtiyar Vahabzadə öz yaradıcılığı ilə bədii fikrimizin zənginləşməsində mühüm rol oynamışdır. Böyük söz ustası xalqımızın yüzillər boyu təşəkkül tapmış yüksək milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması, adət-ənənələrimizin yaşadılması naminə altmış ildən artıq bir müddət ərzində yorulmadan yazıb-yaratmışdır.

Daş ürəklərdə yanıb daşları sındırdı muğam.

Haqqa düşmən olanı haqqa tapındırdı muğam

- deyən şair ondakı tilsimlərin "Kürü ahiyla qurutdu"ğunu, "Salı yandırdı"ğın bildirdi:

Onun hər guşəsi bir xətirə, bir canlı kitab,

Keçilən yolları hərdən bizə andırdı muğam.

Böyük söz ustasının hər misrası bir fəlsəfədir və həyatı öyrənmək üçün bəlkə də bir sirlə qapıdır.

O, azərbaycançılıq məfkurəsi ilə dərinləndirən və milli özünüdərkə çağıran çoxsaylı əsərləri ilə ədəbiyyatımızın inkişafına dəyərli töhfələr vermişdir. Azərbaycan xalqının tarixinin qədim dövrlərdən bəri müxtəlif mərhələlərində baş vermiş hadisələr və böyük şəxsiyyətlərin parlaq simaları ustad sənətkarın diqqət mərkəzində dayanırdı. Ötən əsrin 60-cı illərinin əvvəllərində qələmə aldığı "Gülüstən" poemasının həyat və fəaliyyətinə çox böyük maneələr yaradacağını bildiyi halda, bu əsəri qələmə almışdır. Azərbaycan dövlətçiliyinə, müstəqilliyinə daim can atan, ömrü boyu müstəmləkə əleyhinə çıxış edən şair tarixi materiallara söykənib, milli qəhrəmanlıq ənənələrinin yaşadan əsərlərlə mütəmadi çıxış etmişdir. Babəkin ölümü, ona qarşı olan xəyanət tarixi materiallar əsasında Bəxtiyar Vahabzadəyə tam dəqiqliyi ilə məlum olduğundan, o, Səhl Sumbat kimilərin vətən eşqi ilə yaşayan insanlara qarşı olan münasibətini, birmənalı qarşılayaraq, onlara qəti şəkildə etiraz və nifrətini bildirirdi.

Şairin əsərləri - şeir kitabları, dramları və publisistik yazıları dünyanın bir çox dillərinə, o cümlədən, ingilis, fransız, alman, fars, polyak, ispan, macar, keçmiş sovetlər birliyi xalqlarının dillərinə tərcümə edilib. Bəxtiyar Vahabzadə respublikamızın hüduqlarından uzaqlarda ölkəmizi layiqincə təmsil edərək, milli mədəniyyətimizin təbliği və ədəbi irsimizin dünyada tanıtılması naminə qüvvə və bacarığını əsirgəməmişdir. O, 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi-publisistik kitabın və yüzlərlə məqalənin müəllifidir. Bəxtiyar Vahabzadənin tariximizdə bir çox hadisələrini canlandıran dram əsərlərinin gənc nəslin tərbiyəsində böyük rolu olmuşdur. Onun pyesləri Azərbaycan və eləcə də, xarici ölkə teatrlarının səhnələrində uğurla tamaşaya qoyulmuş və müəllifinə geniş şöhrət gətirmişdir. Azərbaycan Akademik Dövlət Dram Teatrının səhnəsində onun "Vicdan", "İkinci səs", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad", "Hara gedir bu dünya?", "Özümüzü kəsən qılınc", "Cəzasız günah", "Dar ağacı" pyesləri tamaşaya qoyulub. O, tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq irihəcmli poemaların müəllifidir. Azərbaycan poeziyasında vətəndaşlıq ruhunun qüvvətlənməsində və sənətkarlıq imkanlarının genişlənməsində Bəxtiyar Vahabzadənin müstəsna xidmətləri vardır.

Bəxtiyar Vahabzadənin ədəbi-elmi və ictimai fəaliyyəti dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. 1974-cü ildə əməkdar incəsənət xadimi adına, 1975-ci ildə respublika, 1984-cü ildə isə SSRİ Dövlət Mükafatlarına layiq görüldü. 1985-ci ildə ona Azərbaycanın xalq şairi fəxri adı verilib, 1995-ci ildə Azərbaycan xalqının milli azadlıq mübarizəsində xüsusi xidmətlərinə görə "İstiqlal" ordeni ilə təltif edilib. O, bir sıra orden və medallara, o cümlədən, Azərbaycan Respublikasının ali dövlət təltifi olan "İstiqlal" ordeninə layiq görülmüşdür. Görkəmli şair, dramaturq və ədəbiyyatşünas, SSRİ və Azərbaycan Dövlət mükafatları laureatı, xalq şairi, əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor, Prezidentin fərdi təqaüdcüsü Bəxtiyar Vahabzadə ömrünün 84-cü ilində dünyasını dəyişib.

Zümrüd BAYRAMOVA

TƏHLİL